

Automatska razmjena informacija u poreznim stvarima

Gregurić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:497698>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za financijsko pravo i financijsku znanost

Dora Gregurić

Automatska razmjena informacija u poreznim stvarima

Diplomski rad

Mentor: Dr. sc. Irena Klemenčić

Zagreb, 2024.

1. UVOD.....	1
2. POVIJESNI RAZVOJ PRAVNOG OKVIRA MEĐUNARODNE RAZMJENE INFORMACIJA U POREZNIM STVARIMA.....	3
2.1. Prvi međunarodni ugovori koji su sadržavali odredbe o razmjeni poreznih informacija.....	3
2.2. Liga naroda	4
2.3. Uloga Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj.....	5
2.4. Sporazumi o razmjeni poreznih informacija.....	6
2.5. Globalna transparentnost	7
2.6. Europska unija	7
2.7. The Big Bang	8
2.8. FATCA.....	9
2.9. Globalni standard razmjene informacija	10
3. PRAVNI OKVIR	11
3.1. Međunarodni pravni okvir automatske razmjene informacija.....	11
3.1.1. Pravni temelj.....	12
3.1.2. Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.....	12
3.1.3. Sporazumi o razmjeni poreznih informacija (<i>Tax Information Exchange Agreement - TIEA</i>).....	13
3.1.4. Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima (<i>Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters - CMAAT</i>)	13
3.1.5. Međdržavni (Intergovernmental Agreements - IGA) sporazumi o provedbi FATCA-e	14
3.2. Europski pravni okvir automatske razmjene informacija.....	14
3.2.1. Automatska razmjena informacija o dohotku od štednje.....	15
3.2.2. Evolucija administrativne suradnje u EU.....	16
3.2.3. Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1).....	16
3.2.4. Direktiva 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 2)	19
3.2.5. Direktiva (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 3).....	21

3.2.6. Direktiva 2016/881 (DAC4) od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU (DAC1) u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 4)	22
3.2.7. Direktiva Vijeća (EU) 2016/2258 od 6. prosinca 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca (DAC 5)	23
3.2.8. Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (DAC 6)	24
3.2.9. Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC 7)	25
3.2.10. Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC 8)	26
3.3. Hrvatski pravni okvir automatske razmjene informacija	28
3.3.1. Porezni ugovori.....	29
3.3.2. Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći	29
3.3.3. FATCA.....	30
3.3.4. Globalni standard	31
3.3.5. Pravna stečevina EU	31
3.3.6. Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza	31
4. ZAKLJUČAK	32

Izjava o izvornosti

Ja, Dora Gregurić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Dora Gregurić, v.r.

1. UVOD

Globalizacija je otvorila put prekograničnim financijskim transakcijama, a njihov obujam u 21. stoljeću doseže povijesno najvišu razinu.¹ U današnjem digitaliziranom okružju prekogranične financijske transakcije jednostavnije su i brže nego ikad prije (udaljene su samo jedan klik), digitalne platforme s lakoćom preskaču državne granice, a novi instrumenti plaćanja poput kriptovaluta potpuno iskaču iz starih regulatornih okvira. U kontekstu oporezivanja, globalizacija i digitalizacija stvaraju izazove za porezne vlasti te zahtijevaju odgovarajući pravni okvir kako bi se osigurala pravedna i učinkovita naplata poreza.

Oporezivanje rezidenata temelji se na načelu svjetskog dohotka.² Porezna tijela određuju poreznu obvezu temeljem informacija koje su im dostupne, a prikupljaju se izravno od poreznih obveznika.³ Pritom, porezne vlasti imaju ovlasti tražiti informacije od trećih strana (npr. poslodavci, banke) te provoditi detaljne istrage o aktivnostima i imovini poreznih obveznika.⁴ Ta ovlaštenja država temelje se na doktrini državne suverenosti iz koje proizlazi, među ostalim, da porezna tijela mogu tražiti informacije o poreznim činjenicama bitnim za određivanje porezne obveze i od privatnih subjekata. Međutim, problem nastaje u situacijama kad države rezidentnosti, odnosno njihova porezne administracije, nemaju uvid u aktivnosti svojih rezidenata u drugim jurisdikcijama što proizlazi upravo iz doktrine državne suverenosti na kojoj se temelje međunarodni odnosi. Doktrina državne suverenosti sprječava države da efikasno primjenjuju pravila poreznog prava i prikupljaju potrebne informacije izvan svojih granica. Međunarodno porezno pravo temelji se na mreži bilateralnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, ali ti ugovori, iako sadrže odredbe o razmjeni informacija uglavnom nisu adekvatan odgovor na problem pristupa porezno relevantnim informacijama. Uz to, važno je istaknuti da su neke države do nedavno zadržale institut bankovne tajne, dok su druge “komercijalizirale svoju suverenost”⁵ i stvorile tzv. porezna utočišta. Mnogi fiskalno suvereni

¹ UNCTAD Novosti u globalnoj trgovini od 17. 02. 2022., <https://unctad.org/news/global-trade-hits-record-high-285-trillion-2021-likely-be-subdued-2022> (19.2.2024.)

² Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23), članak 6.

³ Opći porezni zakon (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20, 114/22), odjeljak 4., Sudjelovanje poreznih obveznika u utvrđivanju činjeničnog stanja

⁴ Gadžo, Stjepan; Irena Klemenčić. Effective international information exchange as a key element of modern tax systems: promises and pitfalls of the OECD's common reporting standard. Public Sector Economics, vol. 41, br. 2, 2017., str. 210.

⁵ Opširnije o tome: Palan, Ronen. Tax Havens and the Commercialization of State Sovereignty. International Organization, vol. 56., br. 1, 2002, str. 151–176.

teritoriji i države koriste niska porezna opterećenja kako bi privukli inozemna ulaganja i na taj način potiču štetnu konkurenciju poreznih poticaja. U ovakvoj situaciji porezni obveznici poput multinacionalnih poduzeća redovito koriste navedene slabosti sustava. Kako bi prevladale navedene izazove, sve više država okrenulo se međunarodnoj administrativnoj suradnji i poreznoj transparentnosti kroz mehanizme automatske razmjene informacija u poreznim stvarima. Automatska razmjena informacija označava sustavnu dostavu unaprijed određenih informacija drugim državama o rezidentima tih država, bez prethodnog zahtjeva i u unaprijed utvrđenim redovitim intervalima.⁶ Automatska razmjena informacija omogućuje državama da razmjenjuju porezno relevantne podatke i informacije povezane s njihovim rezidentima u drugim jurisdikcijama, čime se suzbija porezna evazija i osigurava pravednija naplata poreza. Ovaj mehanizam omogućava bržu i učinkovitiju razmjenu informacija između poreznih tijela različitih država te smanjuje troškove administrativne suradnje. Primjena automatske razmjene informacija u poreznim stvarima predstavlja ključni korak ka suzbijanju porezne utaje i zakonitog izbjegavanja poreza u eri globalizacije i digitalizacije. Kroz ovaj mehanizam, države mogu učinkovito razmjenjivati informacije o financijskim transakcijama, osiguravajući transparentnost i pravednost u poreznom sustavu čak i u prekograničnom kontekstu.

Cilj ovog rada je pružiti sveobuhvatan uvid u evoluciju automatske razmjene informacija. U prvom dijelu rada predstavlja se povijesni razvoj mehanizma automatske razmjene informacija, a zatim se prikazuje međunarodni pravni okvir, europski pravni okvir i njihovu implementaciju u domaće propise kako bi se bolje pojasnilo kako je automatska razmjena informacija evoluirala u ključan alat za postizanje porezne transparentnosti, prevenciju i suzbijanje porezne utaje i zakonitog izbjegavanja porezne obveze. Posebna pažnja posvećena je ulozi međunarodnih foruma suradnje (Globalni forum, G8, G20), OECD-a i Europske unije u promicanju i koordinaciji međunarodne suradnje u području automatske razmjene informacija te uspostavljanju zajedničkog standarda za automatsku razmjenu poreznih informacija.

⁶ Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza (NN 115/16, 130/17, 106/18, 121/19, 151/22, i 114/23), članak 21.

2. POVIJESNI RAZVOJ PRAVNOG OKVIRA MEĐUNARODNE RAZMJENE INFORMACIJA U POREZNIM STVARIMA

Potreba za međunarodnim pravnim okvirom razmjene porezno relevantnih informacija s ciljem pravilnog određivanja porezne obveze prepoznata je već u 19. stoljeću. Ova potreba poticala je međunarodnu suradnju, razvoj međunarodnih sporazuma i foruma suradnje s ciljem osiguranja porezne transparentnosti, sprječavanja poreznih utaja i izbjegavanja porezne obveze te očuvanja integriteta poreznih sustava diljem svijeta.

2.1. Prvi međunarodni ugovori koji su sadržavali odredbe o razmjeni poreznih informacija

Razmjena informacija na međunarodnoj razini prvi puta je normirana u bilateralnim ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja (dalje u tekstu: porezni ugovori) koje je Belgija sklopila s Francuskom 1843. godine, a zatim i s Nizozemskom 1845. godine.⁷ U tim poreznim ugovorima regulirana je već postojeća praksa administrativne suradnje između nadležnih nacionalnih poreznih administracija, a potpisnici su, u ime vlada, bili članovi nacionalnih poreznih uprava. Porezne uprave država potpisnica time su dobile pravni temelj za razmjenu informacija u odnosu na registracijski porez, nasljedni porez i porez na imovinu.⁸

Unutarnji (nacionalni) mehanizam automatske razmjene porezno relevantnih informacija između banaka i vlasti uveden je 1901. godine u francuski zakon o oporezivanju nasljedstva. Sukladno odredbama tog zakona, banke su bile dužne automatski, a ne tek na zahtjev porezne uprave, dostaviti informacije koje su im poznate o naslijeđenoj imovini. Zbog takve unutarnje razmjene porezno relevantnih informacija, razvila se praksa skrivanja bogatstva u inozemstvu. Imućni Francuzi koristili su privatne engleske, nizozemske i švicarske banke za upravljanje imovinom i izbjegavanje porezne obveze. Upravo iz tog razloga 1908. godine između Republike Francuske i Ujedinjenog Kraljevstva potpisan je sporazum o suradnji temeljem kojeg je francuska porezna uprava morala biti automatski obaviještena o iznosu koji je naslijedio francuski porezni obveznik u Ujedinjenom Kraljevstvu.⁹

⁷Arbutina, Hrvoje. Usklađivanje hrvatskog prava s pravom Europske unije u području razmjene informacija o izravnim porezima i porezima na premije osiguranja između poreznih administracija zemalja članica. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. IV, br. 1, 2013., str. 111.

⁸Traversa, Edoardo; Gombeer, Jacques; Richelle, Isabelle. The history of double taxation conventions in Belgium. *Uclouvain*, 2013., str 57.

⁹Zucman, Gabriel. The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens. *The University of Chicago Press*, 2015., str. 56.,57.

2.2. Liga naroda

Temelji današnjeg pravnog okvira razmjene informacija postavljeni su u okviru Lige naroda.¹⁰ Odbor za financije Lige naroda početkom dvadesetih godina prošlog stoljeća oformio je tzv. Odbor stručnjaka za dvostruko oporezivanje i sprječavanje izbjegavanja porezne obveze (dalje u tekstu: Odbor stručnjaka) s ciljem da razmotre problem stjecanja ekstrateritorijalnih poreznih informacija iz teoretskog, ali i praktičnog aspekta te zatim predlože pravni okvir kojim bi se tom problemu doskočilo na međunarodnoj razini. U uvodu jednog od izvješća koje je Odbor stručnjaka objavio, Izvješću stručnjaka iz 1925. godine stoji da je “zadaća bila nastojanje da se postigne pravednija međunarodna raspodjela poreza, da se spriječe štetni učinci dvostrukog oporezivanja i da se spriječi izbjegavanje porezne obveze”.¹¹ Tijekom 1927. godine Odbor stručnjaka predstavio je Izvještaj (engl. *General and Final report*) u kojem su predložena četiri odvojena modela poreznih konvencija strukturiranih kao bilateralni sporazumi između dviju država. Jedan od tih modela, Nacrt konvencije o administrativnoj pomoći u poreznim pitanjima, posebno se bavio stjecanjem ekstrateritorijalnih poreznih informacija.

Prema Nacrtu, države potpisnice bile su obvezne razmjenjivati porezne informacije fizičkih i pravnih osoba na zahtjev u odnosu na konkretne slučajeve te automatski u odnosu na određene kategorije informacija. Automatska razmjena uključivala je razmjenu informacija za: (1) nekretnine; (2) hipoteke; (3) industrijska, poljoprivredna i komercijalna poduzeća; (4) dohodak i direktorske naknade; (5) prenosive vrijednosne papire; i (6) imovinu. Ovdje je važno istaknuti da su mehanizmi i opseg razmjene predviđeni ovim Nacrtom, objavljenim pred gotovo stotinu godina, u doba kada globalno gospodarstvo nije bilo ni približno umreženo kao u suvremeno doba, napredniji i sveobuhvatniji od kasnijih poreznih ugovora prema kojima su svjetske gospodarske sile razmjenjivale porezno relevantne informacije. Od četiri modela predloženih od strane Odbora tehničkih stručnjaka, u praksi se održao model koji je imao za cilj spriječiti dvostruko oporezivanje dohotka. Prema tom modelu sklopljeni su brojni porezni ugovori, odnosno bilateralni sporazumi o sprječavanju dvostrukog oporezivanja, dok model ugovora o administrativnoj suradnji koji je pružao efikasan mehanizam pristupu ekstrateritorijalnim

¹⁰ Gadžo, Stjepan; Irena Klemenčić. Effective international information exchange as a key element of modern tax systems: promises and pitfalls of the OECD’s common reporting standard. Op.cit. str. 211.

¹¹ Izvještaj i rezolucije Odbora stručnjaka Financijskom odboru Lige naroda *Double taxation and tax evasion - Economic and financial section-League of Nations - National Library of Scotland*. 1925., Str. 12. Dostupno na: <https://digital.nls.uk/league-of-nations/archive/190273784#?c=0&m=0&s=0&cv=0&xywh=-1497%2C-217%2C5841%2C4329>

poreznim informacijama nije zaživio, globalna razmjena informacija desetljećima nije bila efikasna i nije pratila proces globalizacije.¹²

Liga naroda nastavila je razvijati pravne instrumente međunarodnog poreznog prava te su 1943. godine objavljeni modeli poreznih ugovora u sklopu tzv. Meksičkog nacrt, a 1946. godine i tzv. Londonski nacrti modela poreznih ugovora. Ovi Nacrti, za razliku od Nacrta iz 1928., objedinjavaju odredbe o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i odredbe o administrativnoj suradnji i razmjeni informacija u jednom pravnom instrumentu. S obzirom na to da je sustav razmjene informacija prema modelima Lige naroda utemeljen na reciprocitetu pružanja informacija, kao problem isticala se činjenica da bi odredbe o automatskoj razmjeni informacija mogle efikasno funkcionirati samo između razvijenih država, odnosno država s razvijenim administrativnim sustavom i efikasnom poreznom upravom.^{13 14}

2.3. Uloga Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj

Daljnji razvoj međunarodnog poreznog prava preuzela je Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, nastala 1961. godine kao sljednik Organizacije za europsku ekonomsku suradnju (OECE - The Organisation for European Economic Co-operation).¹⁵

U srpnju 1963. godine OECD je objavio novi nacrt Konvencije o dvostrukom oporezivanju dohotka i kapitala s ciljem da služi kao nacrt prema kojem bi države sklapale porezne ugovore (dalje u tekstu: OECD Model). Članak 26. OECD Modela uspostavio je pravni temelj za suradnju i razmjenu informacija između poreznih tijela država potpisnica ugovora¹⁶. U svojoj biti, razmjena informacija prema Nacrtu predstavlja razmjenu informacija na zahtjev, s time da su neke države (Austrija, Švicarska, Belgija, Luxembourg) prihvaćale ovu Konvenciju s ograničenjem razmjene isključivo na informacije potrebne za provedbu Ugovora, iz čega proizlazi da države nisu dužne pružiti informacije o onim osobama, poreznim rezidentima države koja traži informacije, a koje ne uživaju povlastice ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

¹² Dean, Steven. The Incomplete Global Market for Tax Information, *Boston College Law Review*, vol. 49, No. 107, 2008., str. 36-39.

¹³ *Ibidem*. Str. 39,40.

¹⁴ Oberson, Xavier. *International Exchange of Information in Tax Matters: Towards Global Transparency*, Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, 2015., str. 4,5.

¹⁵ Više: <https://www.oecd.org/about/history/oec/> (24.2.2024.)

¹⁶ OECD. Draft Double Taxation Convention on Income and Capital 1963, *OECD Publishing*, 1963., Paris, str. 56, 57.

U članku 26. OECD Modela propisana je razmjena informacija, i to onih informacija koje su potrebne kako bi se osigurala pravilna provedba ugovora sklopljenog prema OECD Modelu. U Komentaru članka 26. OECD Modela pojašnjeno je da su obuhvaćena tri temeljna načina razmjene informacija: razmjena na zahtjev, spontana razmjena te automatska razmjena informacija. Automatska razmjena informacija označava situaciju u kojoj se informacije o jednoj ili više vrsta dohodaka čiji je izvor u jednoj, a primljene su u drugoj državi ugovornici, prosljeđuju drugoj državi bez njenog posebnog zahtjeva.¹⁷

Godine 1988. Vijeće Europe i OECD zajednički su objavili Konvenciju o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima (engl. *Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters* - CMAAT; dalje u tekstu: Konvencija) koja je stupila na snagu 1. travnja 1995. godine nakon što ju je ratificiralo 5 država.¹⁸ U članku 4. Konvencije propisano je da se razmjenjuju predvidivo bitne informacije, dok je automatska razmjena informacija predviđena člankom 6. Konvencije. Međutim, kako bi države mogle ostvariti automatsku razmjenu, potrebno je da njihova nadležna tijela posebnim sporazumom urede međusobna prava, obveze i procedure razmjene informacija, nije dovoljno samo pristupiti Konvenciji.¹⁹ Tijekom 2010. godine Konvencija je izmijenjena Protokolom o izmjeni Konvencije o uzajamnoj administrativnoj pomoći u području oporezivanja. Konvencija trenutno predstavlja najopširniji multilateralni instrument koji omogućava sve oblike porezne suradnje potrebne u borbi protiv porezne evazije i izbjegavanja plaćanja poreza, što je globalni prioritet.

Pod okriljem OECD-a osnovan je 2000. godine Globalni forum o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe (engl. *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*, dalje u tekstu: Globalni forum), kao vodeće međunarodno tijelo koje se bavi pitanjem porezne transparentnosti.²⁰

2.4. Sporazumi o razmjeni poreznih informacija

Bilateralni sporazumi o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja postali su rašireni i uobičajeni način uređivanja prava i obveza poreznih obveznika na međunarodnoj razini, no ti sporazumi

¹⁷ Žunić Kovačević, Nataša; Ana Jerčinović. Razmjena informacija u poreznim stvarima – modeli i hrvatski pravni okvir. *Hrvatska pravna revija*, vol. 16, br. 1, 2016., str. 46.

¹⁸ Oberson, Xavier. *International Exchange of Information in Tax Matters: Towards Global Transparency*. Op.cit. str. 4,5.

¹⁹ OECD/Council of Europe. *The Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters: Amended by the 2010 Protocol*, OECD Publishing, Paris, 2011.

²⁰ Više: <https://www.oecd.org/tax/transparency/who-we-are/history> (5.2.2024.)

nisu sadržavali odgovarajući mehanizam za dobivanje ekstrateritorijalnih poreznih informacija koje bi spriječile izbjegavanje porezne obveze putem poreznih oaza. Iz tog razloga SAD, kao snažan akter globalnog gospodarstva, tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća sklapa posebne sporazume o razmjeni poreznih informacija s državama u kojima američki državljani “skrivaju” vlastita sredstva. Ti sporazumi imaju za cilj pružiti pravni temelj za razmjenu informacija potrebnih za provođenje poreznih istraga na zahtjev.²¹ OECD je u okviru Globalnog foruma 2002. godine objavio Model sporazuma OECD-a o razmjeni poreznih informacija (engl. *Tax information exchange agreements - TIEA*) koji je mnogim državama poslužio kao instrument razmjene poreznih informacija sa zemljama poreznim oazama.²²

2.5. Globalna transparentnost

OECD je 1998. godine objavio Izvješće o štetnoj poreznoj konkurentnosti (engl. *Report against harmful tax competition*) u kojem se analizira problem štetnog globalnog poreznog natjecanja. Izvješće identificira karakteristike poreznih oaza i štetnih poreznih povlastica te preporučuje brojne mjere koje države mogu poduzeti kako bi suzbile štetnu poreznu konkurenciju.²³ Prema Izvješću o štetnoj poreznoj konkurentnosti upravo nedostatak učinkovite razmjene informacija predstavlja ključan čimbenik pri prepoznavanju poreznih oaza i štetnih poreznih povlastica.²⁴

2.6. Europska unija

Na razini Europske unije kao nadnacionalne tvorevine, razvoj pravnog okvira za razmjenu informacija između poreznih administracija država članica bio je jednostavniji od razvoja na globalnoj razini, s obzirom na to da su članice prihvatile određeno ograničenje svoje suverenosti radi ustanovljenja zajedničkog tržišta.²⁵ Administrativna suradnja u području oporezivanja instrument je zajedničkog tržišta, a ne samo sredstvo protiv izbjegavanja

²¹ Dean, Steven. The Incomplete Global Market for Tax Information. Op.cit., str 46.

²² Više: Finér, Lauri; Tokola, Antti. The Revolution in Automatic Exchange of Information: How Is the Information Used and What Are the Effects?, *Bulletin for International Taxation*, 2017., str 691.

²³ Report against harmful tax competition Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, 1998., https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en. (26.11.2023.)

²⁴ Oberson, Xavier. International Exchange of Information in Tax Matters: Towards Global Transparency. Op.cit., str. 6.

²⁵ Arbutina, Hrvoje. Usklađivanje hrvatskog prava s pravom Europske unije u području razmjene informacija o izravnim porezima i porezima na premije osiguranja između poreznih administracija zemalja članica. Op.cit., str. 115, 116.

zakonitog i nezakonitog izbjegavanja porezne obveze. U odnosu na izravne poreze, prva Direktiva o razmjeni informacija (77/799) usvojena je krajem 1977. godine.²⁶

Za razvoj međunarodne automatske razmjene informacija značajne su odredbe Direktive Vijeća 2003/48/EZ od 3. lipnja 2003. o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (dalje u tekstu: Direktiva o štednji)²⁷ kojom je prvi puta na multinacionalnoj razini propisana automatska razmjena informacija.

2.7. The Big Bang

Iako su brojne međunarodne organizacije, poput OECD-a, Tax Justice Network-a i drugih, desetljećima upozoravale na dalekosežne posljedice nedostatka adekvatne razmjene porezno relevantnih informacija između država, transformacija sustava razmjene informacija prema automatskoj razmjeni informacija na međunarodnoj razini započela je donošenjem saveznog zakona SAD-a pod nazivom Zakon o ispunjavanju poreznih obveza u vezi s računima u inozemstvu (engl. *Foreign Account Tax Compliance Act*; dalje u tekstu: FATCA), koji je američki Kongres usvojio 2010. godine.

Povod za donošenje FATCA-e bila su dva značajna skandala. U veljači 2008. godine, njemačka porezna administracija je američkoj poreznoj administraciji (engl. *Internal Revenue Service* – dalje u tekstu: IRS) dostavila informacije o *offshore* računima poreznih obveznika SAD-a otvorenima u LGT banci, a koje je njemačka porezna uprava kupila od zaposlenika LGT-a. Drugi skandal dogodio se kada je bivši zaposlenik švicarske banke United Bank of Switzerland, jedne od najvećih svjetskih banaka, 2007. godine obavijestio IRS, poreznu upravu SAD-a, o praksi zaposlenika banke koji su omogućavali klijentima, poreznim rezidentima SAD-a, otvaranje tajnih "*offshore*" računa putem fiktivnih društava osnovanih izvan SAD-a (engl. *shell company*). Prema izjavama zaposlenika, banka je omogućavala skrivanje financijskih sredstava i imovine pod okriljem bankarske tajne, koristeći različite taktike poput kodnih riječi, kriptiranih računala ili skrivanja dijamanata u pasti za zube.²⁸

²⁶ Council Directive 77/799/EEC of 19 December 1977 concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation (*OJ L 336, 27.12.1977, p. 15–20*)

²⁷ Direktiva Vijeća 2003/48/EZ od 3. lipnja 2003. o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL L 157, 26.6.2003., str. 38-48, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 65-75).

²⁸ Richard, H., J., *Offshore Accounts: Insider's Summary of FATCA and its Potential Future*. *Villanova Law Review*, vol. 57, no. 3, 2012, *Villanova Law/Public Policy Research Paper* No. 2011-24, 2011., str 7.

SAD koje su gubile milijarde dolara svake godine zbog izbjegavanje porezne obveze putem *offshore* računa i aranžmana, suočene sa svjetskom gospodarskom krizom koja je nastupila 2008. godine, usvajaju zakon koji, zbog gospodarske snage SAD-a na globalnom tržištu staje na kraj bankarskoj tajni i katalizira međunarodnu suradnju u području međunarodne razmjene informacija.²⁹ Čelnici G20³⁰ zajedno su 2009. godine izjavili da je, u pogledu oporezivanja, era bankovne tajne gotova (G20, 2009.)³¹.

2.8. FATCA

FATCA, usvojena 2010. godine je unilateralan pravni instrument prema čijim su odredbama inozemne financijske institucije obvezne provoditi dubinsku analizu računa, te godišnje automatski IRS-u dostavljati sve relevantne informacije o računima poreznih obveznika SAD-a. U slučaju nesukladnosti sa zahtjevima FATCA-e, obračunava se porez po odbitku po stopi od 30 % na iznose koje inozemne financijske institucije isplaćuju subjektima koji odbijaju primjenjivati i uskladiti se s odredbama FATCA-e.³² Međunarodna zajednica kao glavnu kritiku FATCA-e ističe ekstrateritorijalnu primjenu nacionalnog propisa što je nespojivo s paradigmom suverenosti država u međunarodnim odnosima. Nadalje, kada bi inozemne financijske institucije primjenjivale odredbe FATCA-e, u većini država kojih su rezidenti kršile bi odredbe pozitivnih propisa, osobito onih kojima su uređeni instituti bankovne tajne i zaštite osobnih podataka. Osim toga, mnoge države su zahtijevale recipročnost razmjene informacija, stoga su razvijeni različiti modeli bilateralnog međudržavnog sporazuma za unapređenje poreznih obveza i provedbu FATCA-e (engl. *Model Intergovernmental Agreement to Improve Tax Compliance and to Implement FATCA - IGAs*). U veljači 2012. godine ministri financija SAD-a i država članica bivše skupine G5 (Njemačke, Francuske, Ujedinjenog Kraljevstva, Italije i Španjolske) potpisuju zajedničku izjavu o namjeri sklapanja posebnih međudržavnih sporazuma radi jednostavnije i učinkovitije provedbe temeljnih instituta FATCA-e.³³

²⁹ Gadžo, Stjepan; Meštrović, Marko. Razmjena informacija o poreznim stvarima: analiza hrvatskog normativnog okvira u svjetlu zahtjeva FATCA-e. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 37., br. 3., 2016., str. 1255, 1259.

³⁰ G20 je međunarodni forum za vlade i guvernera središnjih banaka sasavljen od 19 država i Europske Unije

³¹ Zucman, Gabriel. *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. Op.cit., str. 46.

³² Gadžo, Stjepan; Meštrović, Marko. Razmjena informacija o poreznim stvarima: analiza hrvatskog normativnog okvira u svjetlu zahtjeva FATCA-e. Op.cit., str 1260.

³³ *Ibidem*, str. 1261,1262.

2.9. Globalni standard razmjene informacija

Ministri financija i guverneri središnjih banaka skupine G20, u službenom priopćenju od 6. rujna 2013. godine, obvezuju se na razvoj automatske razmjene informacija kao novog globalnog standarda.³⁴ U skladu s time, zadatak razvoja jedinstvenog globalnog standarda za automatsku razmjenu informacija o financijskim računima povjerava se OECD-u. Cilj ove inicijative je bio osigurati transparentnost i suradnju među poreznim upravama diljem svijeta, što bi rezultiralo smanjenjem prostora za zakonito i nezakonito izbjegavanje poreznih obveza.³⁵ OECD je u okviru Globalnog foruma u srpnju 2014. godine objavio Globalni standard za automatsku razmjenu informacija o financijskim računima koji je u rujnu 2014. godine odobren od strane ministara financija skupine država G20 i guvernera središnjih banaka. U razvoju Globalnog standarda sudjelovala je Europska komisija i države članice OECD-ovog Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe pri čemu je brojnost članica inicijative unaprijed osigurala univerzalnost primjene standarda.³⁶

Važno je naglasiti da međunarodni standard razmjene informacija ne postavlja granice automatske razmjene informacija već postavlja minimalni standard. Države su slobodne razmjenjivati informacije šire od skupa informacija određenih globalnim standardom. Globalni model automatske razmjene informacija izrađen je u vezi s informacijama o financijskim računima te obavezuje sudjelujuće države da dobiju detaljne informacije o računima od svojih financijskih institucija i da te informacije automatski razmjenjuju s drugim državama na godišnjoj osnovi, a sastoji se od 1) zajedničkog standarda izvještavanja i provođenja dubinske analize računa, kojeg bi se trebale pridržavati financijske institucije (engl. *Common Reporting Standard*; dalje: CRS) i 2) modela sporazuma između nadležnih državnih tijela, koji uređuje pitanja provedbe automatske razmjene informacija (engl. *Competent Authority Agreement*; dalje: CAA).³⁷ CRS, kao FATCA-a na bilateralnoj razini, daje državama mehanizam putem kojeg prikupljaju informacije o imovini koje njihovi porezni rezidenti drže kod inozemnih financijskih institucija. Nadalje, CAA kojim se uređuju pitanja konkretne provedbe razmjena

³⁴ OECD. Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters, OECD Publishing, Paris, 2014., str. 9., točka 3. Uvoda.

³⁵ Automatic Exchange of Financial Account Information BACKGROUND INFORMATION BRIEF, 2016. Dostupno na: <https://web-archiv.oecd.org/2016-01-27/238340-Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>. (29.11.2023.)

³⁶ OECD, Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters, second edition. OECD Publishing, Paris, 2017.

³⁷ Gadžo, Stjepan; Meštrović, Marko. Razmjena informacija o poreznim stvarima: analiza hrvatskog normativnog okvira u svjetlu zahtjeva FATCA-e. Op.cit., str 1264.

informacija svoj pravni temelj ima u drugim pravnim instrumentima, posebice na Multilateralnoj konvenciji.

3. PRAVNI OKVIR

Automatska razmjena porezno relevantnih informacija na međunarodnoj razini omogućava poreznim vlastima pristup podacima o računima i imovini njihovih rezidenata, poreznih obveznika koji prihod ostvaruju u drugim državama, čime se postiže porezna transparentnost i smanjuje prostor za izbjegavanje porezne obveze. Implementacija i funkcioniranje automatske razmjene informacija uvjetovani su pravnim okvirom koji određuje prava, obveze i postupke razmjene poreznih informacija između država.

3.1. Međunarodni pravni okvir automatske razmjene informacija

Razvoj i funkcioniranje poreznih sustava svake države pod utjecajem su mnogobrojnih čimbenika, što rezultira velikim razlikama u stupnju razvoja, uređenosti i efikasnosti nacionalnih poreznih sustava. Upravo zbog tih razlika izazovno je uspostaviti jedinstveni međunarodni mehanizam koji omogućava učinkovitu razmjenu poreznih informacija.

Važnu ulogu u međunarodnom pravnom okviru automatske razmjene informacija ima Globalni forum koji predstavlja vodeće međunarodno tijelo koje se bavi implementacijom globalnih standarda transparentnosti i razmjene informacija diljem svijeta. Globalni standard usvojen je 2014. godine, a sastoji se od Modela sporazuma nadležnih tijela (CAA) i Zajedničkog standarda izvješćivanja (CRS). Globalni forum kontinuirano djeluje na poboljšanjima Globalnog standarda pa je u tom smislu 10. listopada 2022. godine objavio konačno uputstvo o Okviru za izvještavanje o kriptu imovini (engl. *Crypto-Asset Reporting Framework - CARF*) i dopunio Zajednički standard izvješćivanja (CRS).³⁸

Globalni forum, osim što razvija i poboljšava međunarodne standarde u području porezne transparentnosti svake godine podnosi godišnje izvješće o poreznoj transparentnosti te uz to provodi nadzor, ocjenjuje implementaciju i funkcioniranje sustava automatske razmjene informacija u pojedinim državama. Najnovije godišnje izvješće Globalnog foruma objavljeno je 29. studenog 2023. godine te se u njemu detaljno opisuju aktivnosti koje su provedene

³⁸ OECD, *Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard*, OECD Publishing, 2022.

tijekom prijašnje godine.³⁹ U Globalnom forumu i sustavu automatske razmjene poreznih informacija prema Globalnom standardu sudjeluje 171 jurisdikcija (veljača 2024. godine).⁴⁰

3.1.1. Pravni temelj

Automatska razmjena informacija na međunarodnoj razini pravni temelj ima u sljedećim međunarodnim instrumentima:

- 1.) Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja
- 2.) Sporazumi o razmjeni poreznih informacija (engl. *Tax Information Exchange Agreement* - TIEA)
- 3.) Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima (engl. *Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters* - CMAAT)
- 4.) Međudržavni (engl. *Intergovernmental Agreements* - IGA) sporazumi o provedbi FATCA-e
- 5.) Zakonodavstvo EU

3.1.2. Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sklapani prema OECD Modelu⁴¹ u članku 26. predviđaju tri različita načina razmjene informacija: razmjenu na zahtjev, spontanu razmjenu i automatsku razmjenu poreznih informacija. Automatska razmjena informacija prema toj odredbi nije obvezna, već je samo predviđena mogućnost takve razmjene, a države koje žele automatski razmjenjivati informacije moraju sklopiti poseban Sporazum nadležnih tijela (engl. *Competent Authority Agreement* - CAA) sukladno OECD Globalnom standardu, odnosno Zajedničkom standardu izvješćivanja (CRS).⁴²

³⁹ OECD. Global forum on transparency and exchange of information for tax purposes: Pioneering Global Progress in Tax Transparency: A journey of Transformation and Development, 2023. Global forum annual report. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/global-forum-annual-report-2023.pdf>

⁴⁰ Popis članova dostupan na: <https://www.oecd.org/tax/transparency/who-we-are/members/>

⁴¹ Dva modela koja se najčešće koriste su: 1.) Model konvencije Ujedinjenih naroda o dvostrukom oporezivanju između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju i 2.) Model OECD-ove konvencije o porezu na dohodak i imovinu

⁴² Oberson, Xavier. International Exchange of Information in Tax Matters: Towards Global Transparency. Op.cit., str. 167.

3.1.3. Sporazumi o razmjeni poreznih informacija (*Tax Information Exchange Agreement - TIEA*)

Model sporazuma o razmjeni poreznih informacija (dalje u tekstu: Model TIEA) također može biti pravni temelj automatske razmjene informacija u situaciji u kojoj države nemaju sklopljen ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. U prvoj verziji Modela TIEA iz 2002. godine predviđena je samo razmjena informacija na zahtjev, ali ne i spontana i automatska razmjena informacija. Međutim, 2015. godine OECD je objavio Model protokola uz Model TIEA za države koje žele proširiti pravni okvir svojih postojećih TIEA-e tako da uključuju spontanu i automatsku razmjenu informacija.⁴³

3.1.4. Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima (*Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters - CMAAT*)

Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima smatra se sveobuhvatnim i najefikasnijim multilateralnim instrumentom razmjene informacija. Razvijena je od strane OECD-a i Vijeća Europe 1988. godine, a izmijenjena je Protokolom 2010. godine. Prema predgovoru Konvencije istaknuti su i dodatni ciljevi, a to su sprečavanje pranja novca i smanjenje korupcije.⁴⁴ Konvencija, uz razmjenu informacija, predviđa širu administrativnu suradnju u obliku pomoći u naplati poreza, pribavljanju dokumentacije i mogućnost zajedničkih nadzora.

Razmjena informacija u svakom pojedinom slučaju odvija se na bilateralnoj osnovi⁴⁵, države koje žele automatski razmjenjivati informacije moraju sklopiti poseban Sporazum nadležnih tijela (engl. *Competent Authority Agreement - CAA*) sukladno OECD Globalnom standardu, odnosno Zajedničkom standardu izvješćivanja (engl. *Common Reporting Standard - CRS*).

⁴³OECD, Model protocol for the purpose of allowing the automatic and spontaneous exchange of information under TIEA, 2015.

⁴⁴OECD/Council of Europe. The Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters: Amended by the 2010 Protocol, Op.cit. preface.

⁴⁵Žunić Kovačević, Nataša; Ana Jerčinović. Razmjena informacija u poreznim stvarima – modeli i hrvatski pravni okvir. Op.cit. str 43.

U Konvenciji trenutno sudjeluje 147 jurisdikcija, uključujući sve države članice G20, države članice BRICS, sve države članice OECD-a, glavna financijska središta, ali i sve veći broj zemalja u razvoju.⁴⁶

3.1.5. Međudržavni (Intergovernmental Agreements - IGA) sporazumi o provedbi FATCA-e

Na temelju zajedničke izjave SAD-a i država skupine G5, Ministarstvo financija SAD-a je u lipnju 2012. godine izradilo i objavilo prvi model bilateralnog međudržavnog sporazuma s ciljem unaprjeđenja ispunjavanja poreznih obveza i provođenja FATCA-e, poznat kao Model IGA 1. Ovaj model značajno se razlikuje od rješenja predviđenih FATCA-om. Prema Modelu IGA 1, porezna tijela države rezidentnosti prikupljaju informacije o računima osoba iz SAD-a od domaćih banaka i ostalih financijskih institucija, a informacije dostavljaju putem poreznih tijela u državi rezidentnosti. Za primjenu automatske razmjene prema Međudržavnom sporazumu o provedbi FATCA-e potrebno je postojanje pravnog temelja koji omogućuje takav oblik razmjene, a to u prvom redu može biti ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, sporazum o razmjeni informacija ili Multilateralna konvencija.⁴⁷

Porezna tijela te države prikupljaju informacije o računima osoba iz SAD-a od domaćih banaka i ostalih financijskih institucija te ih automatski prosljeđuju IRS-u. Razmjena informacija između poreznih tijela SAD-a i druge države ugovornice uobičajeno je recipročna.⁴⁸

3.2. Europski pravni okvir automatske razmjene informacija

Razmjena poreznih informacija unutar Europske unije nije samo bitan alat za suzbijanje utaje poreza i izbjegavanja porezne obveze, već je i neophodna za pravilno funkcioniranje zajedničkog, jedinstvenog tržišta EU. Putem pravila o razmjeni informacija i drugim oblicima administrativne suradnje, članicama se omogućuje pristup relevantnim podacima potrebnim za adekvatno određivanje porezne obveze što doprinosi efikasnosti poreznih sustava te smanjuje

⁴⁶Prema tablici sudjelujućih jurisdikcija od 19. rujna 2023. godine. Dostupno na: <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/convention-on-mutual-administrative-assistance-in-tax-matters.htm>. (16.2.2024.)

⁴⁷Žunić Kovačević, Nataša; Ana Jerčinović. Razmjena informacija u poreznim stvarima – modeli i hrvatski pravni okvir. Op.cit. str 46.

⁴⁸Gadžo, Stjepan; Meštrović, Marko. Razmjena informacija o poreznim stvarima: analiza hrvatskog normativnog okvira u svjetlu zahtjeva FATCA-e. Op.cit., str. 1262.

prostor za pojavu štetne porezne konkurencije koja bi mogla negativno utjecati na funkcioniranje zajedničkog tržišta.⁴⁹

Na razini EU razmjena informacija predviđena je i u odnosu na neizravni porez, PDV. Uredba 904/2010/EU od 7. listopada 2010. o administrativnoj suradnji i suzbijanju prijevare u području poreza na dodanu vrijednost te Uredba 2017/2454/EU od 5. prosinca 2017. o izmjeni Uredbe 904/2010/EU o administrativnoj suradnji i suzbijanju prijevare u području poreza na dodanu vrijednost predviđaju automatsku razmjenu informacija. Razmjenu informacija prema ranije navedenim uredbama koordinira mreža Eurofisc, pokrenuta 2010. godine za borbu protiv prekograničnih prijevara u vezi s PDV-om.

3.2.1. Automatska razmjena informacija o dohotku od štednje

Prvi slučaj multilateralne automatske razmjene porezno relevantnih informacija uveden je Direktivom o štednji. Prema Direktivi o štednji automatska razmjena odnosila se na informacije o dohotku od štednje koji isplatitelji osnovani u jednoj državi članici isplaćuju fizičkim osobama s prebivalištem u drugoj državi članici. Države članice su odmah uvele sustav automatske razmjene informacija, s izuzetkom Austrije, Belgije i Luksemburga kojima je dopušteno prijelazno razdoblje u kojem umjesto dostavljanja informacija ubiru porez po odbitku po progresivno rastućim stopama sve do priključivanja automatskoj razmjeni.

Direktiva o štednji proširena je Direktivom Vijeća 2014/48/EU od 24. ožujka 2014. o izmjeni Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju⁵⁰ i na dohotke od instrumenata jednakih dužničkim instrumentima, tj. na inovativne financijske proizvode i neke proizvode životnog osiguranja.

Direktiva o štednji stavljena je izvan snage temeljem Direktive Vijeća (EU) 2015/2060 od 10. studenoga 2015. o stavljanju izvan snage Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju⁵¹ koja proširuje Direktivu Vijeća 2011/16/EU od 15. veljače 2011. o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive

⁴⁹Više: Tematsko izvješće br. 3/2021 „Razmjena poreznih informacija u EU-u: postavljen je čvrst temelj, ali postoje nedostaci u primjeni, Dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/tax-03-2021/hr/index.html> (5.1.2024.)

⁵⁰Direktiva Vijeća 2014/48/EU od 24. ožujka 2014. o izmjeni Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL L 111, 15.4.2014., str. 50-78).

⁵¹Direktiva Vijeća (EU) 2015/2060 od 10. studenoga 2015. o stavljanju izvan snage Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL 301, 18.11.2015.), str. 1-4).

77/799/EEZ (dalje u tekstu: Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1)⁵² i na određene bankovne informacije.

3.2.2. Evolucija administrativne suradnje u EU

Slobode kretanja roba, usluga, osoba i kapitala unutar unutarnjeg tržišta Europske unije predstavljaju kompleksno okruženje s kojim je povezano niz izazova u pogledu fiskalnih prijevара. Sloboda kretanja omogućila je poduzećima i pojedincima veću fleksibilnost u raspodjeli svojih aktivnosti i kapitala diljem EU-a, no isto tako otvorila je vrata za manipulaciju te zakonito i nezakonito izbjegavanje poreza. Nedostatak harmonizacije poreznih propisa među državama članicama dodatno je otežao borbu protiv fiskalnih prijevара, jer su porezni sustavi ostali uglavnom pod nadležnošću nacionalnih vlasti. U cilju rješavanja ovih izazova, nova Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) predstavlja ključni korak u poboljšanju mehanizama suradnje i razmjene informacija između država članica. Ova direktiva zamijenila je prethodnu, zastarjelu Direktivu o uzajamnoj pomoći iz 1977. godine. Nova Direktiva (2011/16/EU - DAC 1) prati evoluciju jedinstvenog zajedničkog tržišta u kontekstu globalizacije i digitalizacije, uspostavlja se postupan pristup proširenju automatske razmjene informacija kroz postupno širenje na nove kategorije dohotka i kapitala.

3.2.3. Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1)

Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) utvrđuje pravila i postupke u skladu s kojima države članice surađuju i razmjenjuju informacije vezane uz određene (izravne) poreze.⁵³ Donesena je 11. ožujka 2011. godine, a članice su je do 1. siječnja 2013. godine trebale implementirati u svoja nacionalna zakonodavstva. U preambuli Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) naglašeno je da obvezna automatska razmjena informacija predstavlja najučinkovitiji način za poboljšanje ispravne procjene poreza u prekograničnim situacijama i suzbijanje prijevара. Predmetni obuhvat direktiva određen je člankom 2. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1), ona se primjenjuje na sve poreze osim na porez na dodanu vrijednost, carine, trošarine, obvezne doprinose socijalnog osiguranja, upravne pristojbe i slična davanja. Direktiva o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) ne postavlja ograničenja u pogledu osoba na koje se može primijeniti.

⁵²Direktiva Vijeća 2011/16/EU od 15. veljače 2011. o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive 77/799/EEZ (SL L 064/1, 15.2.2011., str. 1-12; SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 363-374)

⁵³Prema čl. 1. Direktive o administrativnoj suradnji 2011/16/EU (DAC 1)

To znači da je primjenjiva na sve fizičke i pravne osobe koje se smatraju poreznim obveznicima poreza na koje se DAC 1 primjenjuje zbog svojstva rezidentnosti.

U članku 4. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) propisano je da nadležna tijela svake države članice određuju jedan središnji ured za vezu posredstvom kojeg države članice surađuju i razmjenjuju informacije. Cilj ove odredbe je postizanje učinkovitije i brže upravne suradnje pa tako i komunikacije između poreznih tijela država članica. Člancima 5.-10. predmetne Direktive predviđena je razmjena informacija na zahtjev (uz obvezu provođenja svih istražnih radnji potrebnih za prikupljanje traženih informacija), spontana razmjena informacija i obvezna automatska razmjena informacija.

Područje primjene i i uvjeti obvezne automatske razmjene informacija uređeni su člankom 8. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1). Nadležno tijelo svake države članice automatskom razmjenom dostavlja nadležnom tijelu svake druge države članice informacije koje su raspoložive vezano uz rezidente u toj drugoj državi članici. Informacije se razmjenjuju vezano uz sljedećih pet kategorija:

- 1.) dohodak od nesamostalnog rada;
- 2.) naknade direktora;
- 3.) proizvode životnog osiguranja koji nisu obuhvaćeni drugim pravnim instrumentima o razmjeni informacija i drugim sličnim mjerama Unije;
- 4.) mirovine;
- 5.) vlasništvo nad nekretninama i dohodak od imovine i imovinskih prava.

Nadležno tijelo jedne države članice može obavijestiti drugu državu članicu da ne želi dobivati informacije o određenim vrstama prihoda ili imovine, ili o prihodima ili imovini ispod određenog monetarnog iznosa. Važno je istaknuti da članak 8. propisuje obvezu podnošenja izvješća o različitim kategorijama informacija Komisiji (statistički podaci o automatskoj razmjeni, koristima i troškovima razmjene), a sve kako bi se podigao standard i kontinuirano poboljšavala automatska razmjena između država članica. Informacije se dostavljaju najmanje jedanput godišnje, unutar šest mjeseci od kraja porezne godine tijekom koje su informacije postale dostupne državi članici.

Člankom 19. propisano je da ukoliko država članica ponudi trećoj zemlji veći obujam suradnje od onog što je propisano ovim Direktivom, utoliko ne može odbiti takvu širu suradnju drugoj državi članici koja također želi ući u taj prošireni oblik međusobne suradnje (tzv. klauzula najpovlaštenije nacije, eng. „*most favoured nation*“ clause). Ovdje je važno napomenuti da službeni hrvatski prijevod originalnog teksta Direktive nije točan, naime, izvorna odredba kaže da država članica “ne smije odbiti proširenu suradnju”, a hrvatski prijevod da država članica “ne mora odbiti proširenu suradnju”.⁵⁴

Direktiva postavlja minimalne standarde ili pravila koja države članice trebaju zadovoljiti, ali istovremeno ne ograničava njihovu autonomiju da premaše te minimalne zahtjeve. Drugim riječima, države članice imaju slobodu da razvijaju dodatne oblike suradnje s drugim državama članicama ili da sklapaju bilateralne ili multilateralne sporazume koji nadilaze zahtjeve propisane Direktivom o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1), u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvima.⁵⁵

Države članice bile su obvezne uskladiti svoje propise s odredbama Direktivom o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) do 1. siječnja 2013. godine, a u odnosu na obveznu automatske razmjenu informacija propisanu člankom 8. Direktive, usklađivanje je trebalo postići do 1. siječnja 2015. godine.

S obzirom na promjenjivu prirodu faktora koji utječu na efikasnost automatske razmjene informacija, kao što su inovativne strategije izbjegavanja poreza, tehnološki napredak i postavljanje novih međunarodnih standarda za poreznu transparentnost od strane međunarodnih foruma suradnje, ključno je što je u okviru Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1), preciznije, člankom 8. predviđena mogućnost prilagodbe kako bi se odgovorilo na promjenjive okolnosti i nove izazove. Europska komisija je u službenom priopćenju od 6. prosinca 2012. godine koje obuhvaća akcijski plan za jačanje borbe protiv porezne prijevare i utaje poreza istaknula nužnost daljnjeg razvoja automatske razmjene informacija kao budućeg europskog i međunarodnog standarda za transparentnost i suradnju u području poreza.⁵⁶

⁵⁴ Usporedi: službena francuska verzija teksta i službena hrvatska verzija teksta Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1)

⁵⁵ Iz preambule, točke 21. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1)

⁵⁶ Službeno priopćenje Komisije Europskom parlamentu i Vijeću od 6.12.2012. godine. Akcijski plan za jačanje borbe protiv poreznih prijevare i utaje poreza. Dostupno na: <https://taxation->

3.2.4. Direktiva 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 2)

Direktivom 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/ EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja⁵⁷ (dalje u tekstu: Direktiva 2014/107/EU - DAC2) u Europsko zakonodavstvo prenosi se globalni standard za automatsku razmjenu informacija razvijen u okviru OECD-a i prihvaćen na međunarodnoj razini od foruma država G20.

Prije stupanja na snagu Direktive 2014/107/EU - DAC2, države članice sklapale su sporazume s SAD-om u skladu sa zahtjevima FATCA-e. Automatska razmjena informacija prema FATCA-i smatrala bi se proširenom suradnjom u smislu članka 19. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) što je impliciralo da bi države koje imaju sklopljen takav sporazum s SAD-om bile obvezne omogućiti takvu širu suradnju i drugim državama članicama. Međutim, takav nekoordinirani pristup ne osigurava dosljednost u pristupu između država članica te povećava administrativne troškove i za porezne uprave i za gospodarske subjekte što otežava funkcioniranje zajedničkog tržišta. Zbog toga je bilo vrlo bitno uskladiti Direktivu o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) s međunarodnim standardima kako bi se osigurala koherentna i učinkovita suradnja među državama članicama. Iz tog razloga, područje primjene članka 8. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1), odnosno automatska razmjena informacija, proširuje se tako da uključuje iste informacije koje su obuhvaćene zajedničkim standardom izvješćivanja (CRS) i OECD-ovim modelom sporazuma između nadležnih tijela (CAA). Svaka država članica trebala bi imati samo jedan popis financijskih institucija koje ne moraju izvještavati o svojim računima, kao i računa koji su isključeni iz obuhvata izvještavanja. Isti popis služio bi prilikom primjene Direktive o administrativnoj suradnji i za primjenu drugih sporazuma s trećim državama usklađenih s globalnim standardom.

Značajna promjena uvedena Direktivom 2014/107/EU - DAC2 vezana je uz uvjet prema kojem automatska razmjena ovisi o dostupnosti zatražene informacije, kako je predviđeno u članku 8. stavku 1. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1). Ovom izmjenom

customs.ec.europa.eu/document/download/abdb3c93-f6fe-4584-ab16-b86e67011109_en?filename=com_2012_722_en.pdf (14. 2. 2023.)

⁵⁷Direktiva Vijeća 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 359, 16.12.2014., str. 1-29)

ukinut je uvjet dostupnosti informacija i on se ne bi trebao primjenjivati na nove kategorije informacija uvrštene u Direktivu o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1). Države članice obvezne su od svojih financijskih institucija zahtijevati provedbu pravila o izvješćivanju i dubinskoj analizi koja su usklađena s pravilima navedenim u zajedničkom standardu izvješćivanja (CRS) koji je izradio OECD. Dodatno, u preambuli Direktive 2014/107/EU - DAC2 ističe da bi se države članice pri provedbi trebale koristiti komentarima na model sporazuma nadležnih tijela (CAA) za pomoć pri tumačenju, a sve kako bi se osigurala dosljednost u primjeni na razini cijele EU.

Nadalje, prema Direktivi 2014/107/EU - DAC2 države članice moraju obvezati svoje financijske institucije na primjenu međunarodnih pravila izvješćivanja i dubinske analize te su dužne nadzirati djelotvornu provedbu tih pravila.

Direktiva 2014/107/EU - DAC2 proširuje skup informacija koje se automatski razmjenjuju za porezna razdoblja od 1. siječnja 2016. (dakle obveza razmjene ovih informacija počinje od 1. siječnja 2017.) u vezi s računom o kojem se izvješćuje, a to su: ime, adresa, porezni identifikacijski broj, datum i mjesto rođenja za fizičke osobe, broj računa, naziv i identifikacijski broj izvještajne financijske institucije, stanje računa ili vrijednosti na kraju relevantnog razdoblja, ili datum zatvaranja računa ako je primjenjivo, informacije o kamatama, dividendama i ostalim prihodima od imovine na skrbničkom računu ili prihodima od prodaje financijske imovine, ukupni bruto iznos kamata na depozitnom računu, ukupni bruto iznos plaćen ili pripisan na račun izvještajne financijske institucije, uključujući sve isplate po osnovi otkupa imatelju računa.

Praktično se ovom izmjenom uvodi obvezna automatska razmjena informacija o određenim imateljima računa i vrijednostima, odnosno kretanjima kapitala na tim računima otvorenim kod banaka i drugih financijskih institucija.

3.2.5. Direktiva (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 3)

Direktiva (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (dalje u tekstu: Direktiva 2015/2376 - DAC 3)⁵⁸ odnosi se na prethodna porezna mišljenja.

Običaj izdavanja prethodnih poreznih mišljenja u svrhu primjene poreznih zakona čest je u mnogim državama, uključujući članice EU. Međutim, u nekim slučajevima, gospodarski subjekti mogu iskoristiti izdavanje prethodnih poreznih mišljenja kako bi smanjili svoj porezni teret. Na primjer, moguće je da određena poduzeća iskoriste pravne i porezne mehanizme kako bi svoje prihode premjestili u zemlje s nižim poreznim stopama, što u konačnici rezultira manjim poreznim opterećenjem. U konačnici to može rezultirati niskim poreznim stopama na velike iznose dobiti, što omogućuje tvrtkama da umanjene dobiti prebace u druge zemlje kako bi izbjegle veći porezni teret.

Automatska razmjena prethodnih poreznih mišljenja efikasnija je od spontane razmjene kakva je u odnosu na prethodna porezna mišljenja bila predviđena Direktivom o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1). Spontana razmjena se temelji na sporadičnoj razmjeni informacija, dok se automatska razmjena odnosi na sustavnu i kontinuiranu razmjenu podataka. Automatska razmjena je učinkovitija jer osigurava bržu i dosljednu razmjenu informacija dok je spontana razmjena u praksi otežana jer države članice čije porezno tijelo daje mišljenje odlučuju koje će ostale države članice biti obaviještene, što ostavlja prostor za pogreške i manipulacije. Direktiva 2015/2376 - DAC 3 Direktivom proširena je obvezna automatska razmjena o prethodnim poreznim mišljenjima s prekograničnim učinkom i prethodnim sporazumima o transfernim cijenama.

Ove izmjene DAC 1 u primjeni su od 1. siječnja 2017. godine.

⁵⁸ Direktiva Vijeća (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 332, 18.12. 2015., str. 1-10).

3.2.6. Direktiva 2016/881 (DAC4) od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU (DAC1) u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (DAC 4)

Direktiva 2016/881 od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive o administrativnoj suradnji 2011/16/EU (DAC1) u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja⁵⁹ (dalje u tekstu: Direktiva 2016/881 - DAC 4) usmjerena je na postizanje veće transparentnosti u odnosu na Multinacionalna poduzeća (dalje u tekstu: MNP).

Prisutnost MNP-ova u različitim državama omogućava im planiranje poreznih strategija koje uključuju analizu poreznih stopa nacionalnih zakonodavstava, poreznih olakšica i međunarodnih ugovora radi optimizacije porezne obveze i time, povećanja konkurentske prednosti. MNP-ovi kombiniraju porezne olakšice dostupne u različitim državama i smanjuju svoju poreznu obvezu. Takva mogućnost nije dostupna nacionalnim malim i srednjim poduzećima koja se obično suočavaju s većim poreznim teretom u usporedbi s MNP-ovima, što u konačnici dovodi i do premještanja dobiti, do gubitka poreznog prihoda u državama članicama, ali i do rizika nepoštenog natjecanja kojim se MNP privlače nuđenjem dodatnih poreznih povlastica. Iz tog razloga bilo je potrebno proširiti automatsku razmjenu informacija putem mehanizma izvještavanja po zemljama (engl. *Country by Country Reporting*).

Direktivom je određeno da u izvješću po zemljama, skupine MNP godišnje trebaju navesti podatke za svaku poreznu jurisdikciju u kojoj posluju, kao što su iznos prihoda, dobit prije oporezivanja i plaćeni i obračunati porez na dobit. MNP skupine također trebaju prijaviti broj svojih zaposlenika, iznos uplaćenog kapitala, akumuliranu dobit i materijalnu imovinu u svakoj poreznoj jurisdikciji. Konačno, MNP skupine trebaju identificirati svaki subjekt unutar skupine koji posluje u određenoj poreznoj jurisdikciji i pružiti informaciju o poslovnim aktivnostima u koje se svaki subjekt uključuje. Ova obveza odnosi se samo na one MNPove čiji konsolidirani prihod prelazi određeni iznos - u trenutku donošenja DAC4 taj iznos je 750 000 000 EUR.

Ove izmjene u primjeni su se od 5. lipnja 2017. godine.

Važno je naglasiti da Europski zakonodavac ovom dopunom u Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) unosi promjene nastale u okviru OECD-ovog *Base erosion*

⁵⁹ Direktiva Vijeća (EU) 2016/881 od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 146, 3. 6. 2016., str. 8-21)

and profit shifting (BEPS) programa, preciznije Akcijski plan 13 BEPS inicijative. Ovdje ponovno možemo uočiti da razvoj europske administrativne suradnje u području oporezivanja prati globalne trendove i u svoj sustav ugrađuje inicijative koje su postigle globalni konsenzus.⁶⁰

3.2.7. Direktiva Vijeća (EU) 2016/2258 od 6. prosinca 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca (DAC 5)

Direktiva Vijeća (EU) 2016/2258 od 6. prosinca 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu pristupa poreznih tijela informacijama o sprečavanju pranja novca (dalje u tekstu: Direktiva 2016/2258 - DAC 5) usvojena je s ciljem izmjene i dopune Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC1) kako bi se omogućio pristup poreznim tijelima informacijama o sprečavanju pranja novca.

Ova izmjena usmjerena je na učinkovito praćenje postupaka dubinske analize koje primjenjuju financijske institucije obuhvaćene Direktivom o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC1). Porezna tijela trebaju pristup određenim informacijama kako bi mogla provjeriti jesu li financijske institucije ispravno primijenile odredbe Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC1), posebno u identifikaciji stvarnih korisnika posredničkih struktura i izvještavanju o njima (engl. *beneficial ownership*). Prikupljanje informacija o stvarnom vlasništvu uređeno je stavcima 13., 30., 31. i 40. Direktive 2015/849/EU o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma.⁶¹ Ovom (DAC 5) izmjenom u članak 22. Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC1) dodaje se novi stavak kojim se poreznim tijelima osigurava pristup mehanizmima, postupcima, dokumentima i informacijama iz Direktive 2015/849/EU o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma. Pristup tim informacijama doprinosi funkcioniranju administrativne suradnje i razmjene informacija. Jednostavnije rečeno, Direktivom 2016/2258 - DAC 5, dva postojeća mehanizma, administrativna suradnja kod izvještavanja o računima i administrativna suradnja na sprečavanju pranja novca, međusobno su povezana. Ove izmjene u primjeni su od 1. siječnja 2018. godine.

⁶⁰ OECD. Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, *OECD Publishing*, Paris, 2013.

⁶¹ Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5.6.2015., str. 73-117)

3.2.8. Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (DAC 6)

Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (dalje u tekstu: Direktiva 2018/822/EU - DAC 6) dopunjuje Direktivu o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC1) u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje.⁶² Cilj ove izmjene je poboljšanje funkcioniranja zajedničkog tržišta obeshrabrivanjem korištenja agresivnih poreznih prekograničnih aranžmana, odnosno strategija i dogovora koji se koriste kako bi se smanjila ili u potpunosti izbjegla porezna obveza, a koji uključuju najmanje jednu zemlju članicu EU.

Prema Direktivi 2018/822/EU - DAC 6 porezni obveznici i posrednici poput poreznih savjetnika, računovođa i odvjetnika obvezni su identificirati aranžmane koji ispunjavaju propisane uvjete (karakteristike), npr. porezni aranžmani koji uključuju složene transakcije između povezanih osoba, korištenje *offshore* entiteta ili aranžmana kojima se raspodjeljuje dobit unutar MNP-ova.⁶³ Ako porezni aranžman ispunjava kriterije za obvezno izvještavanje prema DAC6, porezni obveznici ili posrednici dužni su takav aranžman prijaviti poreznoj administraciji. Izvješćivanje treba biti u skladu s propisanim rokovima i formatima te sadržavati sve relevantne informacije o aranžmanu.

Navedene izmjene u primjeni su od 1. srpnja 2020. godine.

Ovdje je važno napomenuti da je u odluci Suda Europske unije u slučaju *Orde van Vlaamse Balies and Others / Vlaamse Regering C-694/20*⁶⁴, istaknuto da je nametanje obveze odvjetnicima da informiraju druge posrednike o agresivnom poreznom planiranju suprotstavlja načelu povjerljivosti komunikacija između odvjetnika i stranke. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na valjanost članka 8ab(5) Direktive o administrativnoj suradnji (DAC 1) kako je

⁶² Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (SL L 139, 5. 6. 2018., str. 1-13)

⁶³ Vidi: PRILOG IV. Direktive 2018/822/EU - DAC 6

⁶⁴ Sud EU, C-694/20 od 8.12.2022., *Orde van Vlaamse Balies and Others / Vlaamse Regering*, ECLI:EU:C:2022:963.

izmijenjena Direktivom 2018/822 - DAC 6. Sud je zaključio da takva obveza nije nužna jer su svi posrednici već obvezni prijavljivati informacije poreznim vlastima. Stoga, zahtjev da odvjetnici obavijeste druge posrednike predstavlja kršenje prava na povjerljivost komunikacija između odvjetnika i klijenata, što može narušiti temeljna načela pravnih sustava država članica, odnosno članke 7. i 47. Povelje o temeljnim pravima Europske unije.

3.2.9. Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC 7)

Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (dalje u tekstu: Direktiva 2021/514/EU - DAC 7) usvojena je s ciljem izmjene i dopune Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) koje su usmjerene na oporezivanje prihoda koji ostvaruju prodavatelji putem digitalnih platformi.⁶⁵

Digitalizacija gospodarstva transformirala je način na koji se pružaju usluge i obavljaju komercijalne aktivnosti poput iznajmljivanja nekretnina, prodaje roba i najma prijevoza. Trend digitalizacije dovodi do porasta složenih situacija povezanih sa zakonitim i nezakonitim izbjegavanjem porezne obveze. Preciznije, problem nastaje zbog prekogranične dimenzije usluga koje se pružaju putem digitalnih platformi poput, primjerice, platforme Booking.com koja pruža uslugu rezervacije smještaja putem interneta na globalnoj razini. Transakcije i prihodi koji prolaze različite države otežavaju praćenje i oporezivanje tih aktivnosti. Na primjer, kada netko rezervira smještaj putem Booking.com-a za boravak u nekoj državi, ta transakcija različito se oporezuje, ovisno o zemlji u kojoj se nalazi korisnik, smještaj i platforma koja posreduje u transakciji. Jedan od ključnih problema s kojim se suočavaju porezne uprave država članica EU-a je nedostatak informacija potrebnih za točno određivanje i kontrolu ukupnog prihoda koji se ostvaruje u državi članici putem poslovanja na digitalnim platformama.

Iz tog razloga Direktiva 2021/514/EU - DAC 7 uvodi obvezu prikupljanja i dostave nadležnim poreznim tijelima informacija o prodavateljima koji su rezidenti država članica, a koji obavljaju

⁶⁵ Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 104, 25. 3. 2021., str. 1-26)

sljedeće aktivnosti uz naknadu: 1) najam nekretnina i parking mjesta, 2) osobne usluge, 3) prodaja robe te 4) najam bilo kakve vrste prijevoza. Operateri digitalnih platformi u EU obvezni su prikupljati informacije na temelju propisanih postupaka dubinske analize, a zatim dostavljati informacije poreznim tijelima države u kojoj su porezni rezidenti, s time da ako ispunjavaju zahtjeve za dostavom informacija u više država članica, mogu sami odabrati u kojoj će državi članici ispuniti svoje obveze. Operateri platformi izvan EU (nerezidenti) koji obavljaju komercijalnu aktivnost u EU moraju se, za potrebe dostave informacija, registrirati u jednoj od država članica, osim ako su ispunili jednakovrijedne obveze izvješćivanja u državi izvan EU te ta država razmjenjuje te jednakovrijedne informacije sa svim relevantnim državama članicama EU-a u skladu s posebnim sporazumom. DAC 7 uvodi rokove za registraciju i rokove za dostavu informacija.

U Prilogu V. sadržani su postupci dubinske analize, zahtjevi za izvješćivanje i ostala pravila za operatore digitalnih platformi.

Direktiva 2021/514/EU - DAC 7 donosi promjene u automatskoj razmjeni informacija tako što proširuje njezin obuhvat na prihode ostvarene putem digitalnih platformi i osigurava bolje praćenje i oporezivanje takvih prihoda u kontekstu digitalne ekonomije.

Ove izmjene u primjeni su od 1. siječnja 2023. godine uz iznimku u pogledu članka 3. točke 26. Direktive 2011/16/EU i s člankom 1. točkom 12. ove Direktive u pogledu odjeljka II.a Direktive 2011/16/EU, koje odredbe su u primjeni najkasnije od 1. siječnja 2024. godine.

3.2.10. Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (DAC 8)

Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (dalje u tekstu: Direktiva 2023/2226/EU - DAC 8) mijenja i dopunjuje Direktivu 2011/16/EU (DAC1) o administrativnoj suradnji u području oporezivanja u pogledu kriptoimovine^{66 67}, proširuje područje automatske razmjene informacija na transakcije u kripto-sredstvima, na informacije vezane uz neskrbničke dividende

⁶⁶ Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 2023/2226, 24.10.2023.)

⁶⁷ Prema Preambuli, točki 5. Direktive 2023/2226 (DAC 8) kriptoimovina je digitalni prikaz vrijednosti ili prava koje se može prenositi i pohranjivati elektronički, s pomoću tehnologije distribuiranog zapisa ili slične tehnologije.

te na prethodna porezna mišljenja vezana uz fizičke osobe (engl. *high net worth individuals*). Također, Direktiva 2023/2226/EU - DAC 8 proširuje informacije o kojima financijske institucije izvještavaju prema Direktivi 2014/107/EU - DAC2 i zajedničkom standardu izvještavanja tako da uključuje novi Okvir za izvješćivanje o kriptoomovini (engl. *Crypto-Asset Reporting Framework - CARF*) i dopunu CRS-a koje je razvio OECD i objavio 10. listopada 2022. godine. Uz to, Direktiva 2023/2226/EU - DAC 8 u Direktivu o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) unosi iznimku od obaveznog obavješćivanja nadležne porezne uprave o određenim prekograničnim aranžmanima za odvjetnike kako bi se očuvalo načelo povjerljivosti odnosa između odvjetnika i stranaka, odnosno kako bi se uvažila odluka Suda EU u slučaju C-694/20.

Još jedna važna dopuna odnosi se na proširenje upotrebe informacija primljenih putem automatske razmjene informacija sukladno Direktivi o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) na neizravne poreze, odnosno PDV, carinske pristojbe te u svrhe sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Također, pojašnjeno je da se informacije razmijenjene prema Direktivi o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) u mogu koristiti za otkrivanje zaobilaženja restriktivnih mjera, tj. sankcija EU.

Također, dodatno se naglašava obveza država članica za uspostavom učinkovitog mehanizma kojim bi se osigurala upotreba informacija primljenih putem automatske razmjene, a postavlja se i nova obveza članicama da čuvaju informacije primljene putem automatske razmjene najmanje 5 godina, ali ne i dulje nego što je potrebno.

U kontekstu oporezivanja na zajedničkom tržištu EU novi izazov predstavlja netransparentnost kripto tržišta u kojem se transakcije odvijaju bez sudjelovanja tradicionalnih financijskih institucija, a samo trgovanje često je anonimizirano što komplicira identifikaciju poreznog obveznika i određivanje porezne obveze. Iz tog razloga EU je usvojila Uredbu o tržištima kriptoomovine (dalje u tekstu: MiCAR)⁶⁸ koja mijenja nacionalne propise koji reguliraju izdavanje, trgovanje i čuvanje kripto-sredstava. Međutim, MiCAR ne pruža pravni temelj poreznim tijelima za prikupljanje i razmjenu informacija potrebnih za oporezivanje prihoda od kripto sredstava, pa se ovom dopunom Direktive o administrativnoj suradnji (2011/16/EU - DAC 1) pruža potreban pravni temelj za prikupljanje i razmjenu informacija u skladu s

⁶⁸ Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoomovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (SL L 150, 9.6.2023., str. 40-205)

definicijama kako su navedene u MiCAR.⁶⁹ Obveza izvještavanja pokriva i nezamjenjive tokene (engl. *Non-fungible tokens NFTs*).

Važna novost jest i zahtjev prema državama članicama da propišu učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije za kršenje nacionalnih propisa koji proizlaze iz Direktive o administrativnoj suradnji.

Ovom izmjenom unosi se i obveza vezana uz porezni identifikacijski broj (dalje u tekstu: PIB) koji je dodijeljen pojedincima ili tvrtkama od strane poreznih tijela u državama rezidentnosti, a koji mora biti dostupan svim ostalim državama članicama EU ako ga te države izričito zatraže u skladu s pravilima propisanom u Direktivi. Drugim riječima, informacije o PIB-u moraju biti dostupne za razmjenu između država članica EU-a ako se smatra da su potrebne za oporezivanje ili praćenje poreznih obveznika na temelju zakonskih zahtjeva i propisa o automatskoj razmjeni informacija što bi trebalo olakšati suradnju između zemalja EU-a u provođenju poreznih propisa i sprječavanju zakonitog i nezakonitog izbjegavanja porezne obveze.

Zaključno, Direktiva 2023/2226/EU - DAC 8 je vrlo značajna dopuna pravnog okvira za automatsku razmjenu informacija u poreznim stvarima unutar EU jer, osim što proširuje opseg obvezne automatske razmjene informacija, omogućava učinkovitiju suradnju između poreznih tijela.

Navedene izmjene primjenjuju se od 1. siječnja 2026. godine.

3.3. Hrvatski pravni okvir automatske razmjene informacija

Pravni okvir za automatsku razmjenu informacija u RH temelji se na više različitih pravnih instrumenata. U prvom redu to su porezni ugovori (bilateralni ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja), zatim Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima, kako je izmijenjena i dopunjena Protokolom kojim se mijenja i dopunjuje Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima (dalje u tekstu: Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći) te pripadajući sporazumi nadležnih tijela, Sporazum o primjeni FATCA-e te, konačno, i pravna stečevina EU i domaći propisi.

⁶⁹ Objava Eurupske komisije, Pitanja i odgovori vezani uz Direktivu 2023/2226 - DAC 8 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_7517 (27.2.2024.)

3.3.1. Porezni ugovori

Prema podacima porezne uprave u RH je trenutno u primjeni 68. poreznih ugovora. Posljednji porezni ugovori sklopljeni su s Andorom i s Ciprom, a primjenjuju se od 1. siječnja 2024. godine.⁷⁰ Svi ovi ugovori sadrže odredbu o razmjeni informacija, temeljenu na odgovarajućoj verziji OECD Modela koja je bila na snazi u vrijeme zaključenja svakog pojedinog ugovora.⁷¹ Važno je napomenuti da odredba o razmjeni informacija koja se u OECD Modelu nalazi u članku 26. pruža pravni temelj, ali ne postavlja obvezu za automatsku razmjenu informacija.

3.3.2. Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći

Konvencija o uzajamnoj administrativnoj pomoći razvijena od strane OECD-a i Vijeća Europe radi razmjene informacija stupila je na snagu 1995. godine.⁷² RH je Konvenciju potpisala tek 2013. godine, i to kako bi mogla poslužiti kao pravni okvir za implementaciju FATCA-e. Hrvatska nema važeći porezni ugovor sa SAD-om⁷³ pa je Konvencija radi velikog broja potpisnica bila logičan izbor.

U listopadu 2014. godine, Republika Hrvatska potpisala je Mnogostrani sporazum nadležnih tijela o automatskoj razmjeni informacija o financijskim računima⁷⁴ (engl. *Common Reporting Standard*, dalje u tekstu: CRS Mnogostrani sporazum), na temelju Konvencije o uzajamnoj administrativnoj pomoći. CRS Mnogostrani sporazum obvezuje nadležna tijela, odnosno porezne uprave, na donošenje zakona potrebnih za provedbu zajedničkog standarda izvješćivanja, a uz to predviđa uspostavljanje odgovarajućih sigurnosnih mjera radi osiguranja povjerljivosti informacija te izgradnju infrastrukture za učinkovitu automatsku razmjenu informacija o financijskim računima.⁷⁵

⁷⁰ Prema informacijama dostupnim na web stranicama Porezne uprave <https://www.porezna-uprava.hr/bi/stranice/dvostruko-oporezivanje.aspx> (16. 2. 2024.).

⁷¹ Klemenčić, Irena; Klun, Maja. Exchange of Information in Tax Matters. Hrvatska i komparativna javna uprava, vol. 22, no. 4, 613,614.

⁷² OECD/Council of Europe. The Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters: Amended by the 2010 Protocol, *OECD Publishing*, Paris, 2011.

⁷³ Hrvatska i SAD potpisali su Sporazum o porezu na dohodak između Sjedinjenih Američkih Država i Republike Hrvatske, 7. 12. 2022. godine, a stupiti će na snagu nakon postupka ratifikacije od američkog Kongresa i Hrvatskog sabora. Dostupno na: <https://hr.usembassy.gov/hr/potpisan-sporazum-o-izbjegavanju-dvostrukog-oporezivanja/> (5.2.2024.)

⁷⁴ Karačić, Lidija; Korica, Jelena. Automatska razmjena informacija - priručnik. Porezni vjesnik, poseban broj 4b, Zagreb 2018.

⁷⁵ *Ibidem*. str 19.

Nadalje, u srpnju 2017. godine, Republika Hrvatska je, na temelju Konvencije o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima, potpisala Mnogostrani sporazum nadležnih tijela o razmjeni izvješća po državama, (engl. *Country-by-country Reporting*, dalje u tekstu: CbC Mnogostrani sporazum).⁷⁶ Potpisivanjem ovog sporazuma, koji je razvio OECD u okviru BEPS inicijative, Republika Hrvatska provodi automatsku razmjenu izvješća po državama s trećim državama. OECD pruža podršku u koordinaciji potpisivanja i stupanja na snagu CbC Mnogostranog sporazuma te na svojim mrežnim stranicama objavljuje popis jurisdikcija koje su potpisale navedeni sporazum.

Pristup Konvenciji za RH otvara mogućnost razmjene informacija s ostalim zemljama s kojima ne postoji važeći porezni ugovor, a koje nisu članice EU, pa stoga nisu obvezne razmjenjivati porezne informacije na temelju EU zakonodavstva.⁷⁷

3.3.3. FATCA

Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država o unaprjeđenju ispunjavanja poreznih obveza na međunarodnoj razini i provedbi FATCA-e (Sporazum o provedbi FATCA-e) stupio je na snagu u prosincu 2016. godine.⁷⁸ Na temelju Sporazuma o provedbi FATCA-e ugovorena je automatska razmjena informacija o financijskim računima između Republike Hrvatske i SAD-a. Praktično to znači da su hrvatske financijske institucije obvezne pružiti informacije o računima američkih građana hrvatskim poreznim tijelima, koja zatim, periodično i automatski dostavljaju te informacije IRS-u te vrijedi i recipročno, američke vlasti moraju dostaviti hrvatskim poreznim vlastima informacije o računima hrvatskih građana otvorenim u SAD-u. Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza uređuje provedbu Sporazuma. Sporazum između nadležnih tijela Republike Hrvatske i SAD-a uspostavlja operativne postupke za automatsku razmjenu informacija.⁷⁹

Izvještajne financijske institucije u Republici Hrvatskoj obvezne su primjenjivati pravila izvješćivanja i dubinske analize (Dodatak I. Sporazuma) za potrebe automatske razmjene informacija o financijskim računima.

⁷⁶ Odluka o objavi Mnogostranog sporazuma nadležnih tijela o razmjeni izvješća po državama (NN - MU br. 1/18)

⁷⁷ Žunić Kovačević, N.; Jerčinović, A. Razmjena informacija u poreznim stvarima - Modeli i hrvatski pravni okvir. Op.cit., str 46.

⁷⁸ Karačić, Lidija; Korica, Jelena. Automatska razmjena informacija - priručnik, str. 15.

⁷⁹ Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država o unaprjeđenju ispunjavanja poreznih obveza na međunarodnoj razini i provedbi FATCA-e, (NN-MU 5/2016)

Izvještajne financijske institucije obvezne su dostaviti informacije o financijskim računima američkih poreznih rezidenata Poreznoj upravi, elektroničkim putem, jednom godišnje, najkasnije do 30. lipnja tekuće godine za prethodnu kalendarsku godinu.⁸⁰

3.3.4. Globalni standard

OECD je kao odgovor na FATCA razvio Globalni standard koji se sastoji od Modela sporazuma nadležnih tijela i CRS-a. Globalni standard usvojen je 2014. godine⁸¹ od strane država članica OECD-a, s dodatnom grupom zemalja, tzv. rani usvojitelji (engl. *early adopters*) među kojima je bila i Republika Hrvatska.⁸²

3.3.5. Pravna stečevina EU

Od ulaska u EU, RH je u svoje zakonodavstvo preuzela pravnu stečevinu EU.

U području izravnih poreza Uredba 904/2010/EU od 7. listopada 2010. o administrativnoj suradnji i suzbijanju prijevare u području poreza na dodanu vrijednost te Uredba 2017/2454/EU od 5. prosinca 2017. o izmjeni Uredbe 904/2010/EU o administrativnoj suradnji i suzbijanju prijevare u području poreza na dodanu vrijednost omogućavaju automatsku razmjenu određenih informacija između država članica Europske unije radi borbe protiv poreznih prijevara i utaje poreza.^{83 84}

3.3.6. Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza

Hrvatski zakonodavac prvotno je odredbe Direktive o štednji i Direktive o administrativnoj suradnji ugradio u Opći porezni zakon.⁸⁵ Direktiva o administrativnoj suradnji postupno se proširila na nove kategorije informacija, a Republika Hrvatska je usvojila sporazum o provedbi FATCA-e. Kao rezultat toga, zakonodavac je odlučio objediniti međunarodne odredbe o razmjeni informacija unutar jednog zakona.⁸⁶ To je ostvareno donošenjem Zakona o

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ OECD. Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters - Implementation Handbook - Second Edition, OECD, Paris, 2018., Introduction

⁸² Zajedničko priopćenje tzv. ranih usvojitelja, dostupno na: <https://web-archive.oecd.org/2014-10-31/257787-AEOI-early-adopters-statement.pdf>.

⁸³ Karačić, Lidija; Korica, Jelena. Automatska razmjena informacija - priručnik. Porezni vjesnik, poseban broj 4b, Zagreb 2018.

⁸⁴ Više: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/vat-and-administrative-cooperation_en (4.2.2024.)

⁸⁵ Žunić Kovačević, N.; Jerčinović, A. Razmjena informacija u poreznim stvarima - Modeli i hrvatski pravni okvir. Op.cit., str. 47.

⁸⁶ Klemenčić, Irena, Klun, Maja. Exchange of Information in Tax Matters. Op.cit., str 615.

administrativnoj suradnji u području poreza⁸⁷ kojim su postavljena pravila za administrativnu suradnju u području oporezivanja između Republike Hrvatske i članica EU-a, automatsku razmjenu informacija o financijskim računima između Republike Hrvatske i drugih država, automatsku razmjenu informacija o izvješćivanju po državama (Cbcr) između Republike Hrvatske i trećih zemalja te za provedbu sporazuma FATCA između Republike Hrvatske i SAD (čl. 1. Zakona o administrativnoj suradnji). Nadležnost za provedbu administrativne suradnje povjerena je Ministarstvu financija, Poreznoj i Carinskoj upravi (čl. 3. Zakona o administrativnoj suradnji).

4. ZAKLJUČAK

Automatska razmjena porezno relevantnih informacija nastala je kao odgovor na ubrzani razvoj međunarodne trgovine i prekograničnih gospodarskih aktivnosti, a protekom vremena najveći utjecaj na razvoj mehanizama razmjene informacija imao je brz razvoj tehnologije i posvemašnja digitalizacija. Svrha razmjene poreznih informacija nije samo kontrola poreznih obveznika i učinkovito ubiranje poreza, nego i sprječavanje štetne porezne konkurencije između država te kontrola međunarodnih novčanih tokova i transakcija. U tom smislu, razvoj automatske razmjene poreznih informacija omogućio je da se prikupljeni podaci analiziraju i u druge svrhe kao što su sprečavanje pranja novca i financiranja terorizma, ali i u svrhu sprečavanja kršenja međunarodnih sankcija. Analiza povijesnog razvoja i trenutno važećih pravnih instrumenata u ovom radu pokazuje da se opseg razmjene neprekidno širi, ne samo u širinu prihvaćanjem automatske razmjene od strane sve više država, nego i u dubinu, zahvaćanjem sve veće količine podataka. Prema posljednjem Godišnjem izvještaju OECD-a u 2022. godini razmijenjene su informacije od preko 123 milijuna financijskih računa, ukupno obuhvaćajući imovinu od gotovo 12 bilijuna eura.⁸⁸ Republika Hrvatska kao država članica EU redovito implementira sve europske propise u svoje zakonodavstvo. Dodatno, RH je 2017. godine podnijela zahtjev za članstvo u OECD-u, a od srpnja 2022. godine službeno su započeti

⁸⁷ Zakon o administrativnoj suradnji u području poreza (NN 115/16, 130/17, 106/18, 121/19, 151/22, i 114/23)

⁸⁸ OECD. Global forum on transparency and exchange of information for tax purposes: Pioneering Global Progress in Tax Transparency: A journey of Transformation and Development, 2023. Global forum annual report. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/global-forum-annual-report-2023.pdf>

pregovori o pristupanju toj važnoj međunarodnoj organizaciji.⁸⁹ Upravo iz tog razloga RH redovito usvaja inicijative OECD-a kao i nove zakonske instrumente prema uputama različitih OECD-ovih tehničkih odbora, pa u tome smislu usklađuje i propise vezane uz administrativnu suradnju s međunarodnim standardima. Globalni Forum OECD-a periodično provodi nadzor nad implementacijom međunarodnih standarda u pojedinim državama pa je tako zadnji nadzor u RH proveden 2019. godine, a RH je u posljednjem Izvještaju⁹⁰ dobila ocjenu „uglavnom usklađena“ (engl. *Largely Compliant*). Prostor za napredak postoji u odnosu na informacije o stvarnom vlasništvu i u odnosu na određene računovodstvene informacije. Također, iz stručne literature i javno dostupnih informacija proizlazi da bi bilo svrsishodno povećati vidljivost sustava automatske razmjene informacija. Naime, za pretpostaviti je da bi veća svijest o sustavu automatske razmjene djelovala preventivno na zakonito i nezakonito izbjegavanje porezne obveze kod poreznih obveznika. U budućnosti, očekuje se da će automatska razmjena poreznih informacija postati još važniji alat u osiguranju pravednog globalnog poreznog sustava. Ključno je da međunarodni forumi suradnje, zakonodavci i nadležne institucije nastave ulagati napore u poboljšanje ovog mehanizma, uz istovremeno osiguranje poštivanja prava pojedinaca te očuvanja privatnosti u prikupljanju i korištenju podataka.

POPIS LITERATURE:

Knjige i članci:

1. Arbutina, Hrvoje. Usklađivanje hrvatskog prava s pravom Europske unije u području razmjene informacija o izravnim porezima i porezima na premije osiguranja između poreznih administracija zemalja članica. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. IV, br. 1, 2013., str. 111-130.
2. Dean, Steven. The Incomplete Global Market for Tax Information, *Boston College Law Review*, vol. 49, No. 107, 2008.
3. Finér, Lauri; Tokola, Antti. The Revolution in Automatic Exchange of Information: How Is the Information Used and What Are the Effects?, *Bulletin for International Taxation*, 2017., str. 688-696.
4. Gadžo, Stjepan; Irena Klemenčić. Effective international information exchange as a key element of modern tax systems: promises and pitfalls of the OECD's common reporting standard. *Public Sector Economics*, vol. 41, br. 2, 2017, str. 207-226.

⁸⁹ Priopćenje Ministarstva vanjskih i europskih poslova od 30. 10. 2023. godine. Dostupno na: <https://mvep.gov.hr/press/clanstvo-u-oecd-u-je-finalni-korak-za-zaokruzivanje-medjunarodnoga-polozaja-hrvatske/264536> (20.3.2024.)

⁹⁰ OECD, Global Forum on Transparency and Exchange of information for Tax Purposes: Croatia 2019 (Second round): Peer Review Report on the Exchange of Information for Tax Purposes, OECD Publishing, Paris, 2019.

5. Gadžo, Stjepan; Meštrović, Marko. Razmjena informacija o poreznim stvarima: analiza hrvatskog normativnog okvira u svjetlu zahtjeva FATCA-e. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37., br. 3., 2016., str. 1255, 1259.
6. Karačić, Lidija; Korica, Jelena. Automatska razmjena informacija - priručnik. Porezni vjesnik, poseban broj 4b, Zagreb, 2018.
7. Klemenčić, Irena; Klun, Maja. Exchange of Information in Tax Matters. Hrvatska I Komparativna Javna Uprava, vol. 22, no. 4, str. 605-632.
8. Oberson, Xavier. International Exchange of Information in Tax Matters: Towards Global Transparency, Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, 2015. (str. 4,5)
9. Palan, Ronen. Tax Havens and the Commercialization of State Sovereignty. International Organization, vol. 56., br. 1, 2002, str. 151–176
10. Richard, H., J., Offshore Accounts: Insider's Summary of FATCA and its Potential Future. *Villanova Law Review*, vol. 57, no. 3, 2012, *Villanova Law/Public Policy Research Paper* No. 2011-24, 2011.
11. Traversa, Edoardo; Gombeer, Jacques; Richelle, Isabelle. The history of double taxation conventions in Belgium. Uclouvain. 2013, str 53-73
12. Zucman, Gabriel. The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens. The University of Chicago Press, 2015.
13. Žunić Kovačević, Nataša; Ana Jerčinović. Razmjena informacija u poreznim stvarima – modeli i hrvatski pravni okvir. *Hrvatska pravna revija*, vol. 16, br. 1, 2016, str. 42-54.

Pravni izvori:

1. Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22, 114/23)
2. Opći porezni zakon (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20, 114/22)
3. OECD. Draft Double Taxation Convention on Income and Capital 1963, *OECD Publishing*, Paris, 1963.
4. OECD. Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters, *OECD Publishing*, Paris, 2014.
5. OECD. Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters, second edition. *OECD Publishing*, Paris, 2017.
6. OECD. Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard, OECD, Paris, 2022.
7. OECD, Model protocol for the purpose of allowing the automatic and spontaneous exchange of information under TIEA, Paris, 2015.
8. OECD/Council of Europe. The Multilateral Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters: Amended by the 2010 Protocol, *OECD Publishing*, Paris, 2011.
9. Izvještaj i rezolucije Odbora stručnjaka Financijskom odboru Lige naroda *Double taxation and tax evasion - Economic and financial section-League of Nations - National Library of Scotland*. 1925., Str. 12.

10. Council Directive 77/799/EEC of 19 December 1977 concerning mutual assistance by the competent authorities of the Member States in the field of direct taxation (*OJL* 336, 27.12.1977, p. 15–20)
11. Direktiva Vijeća 2003/48/EZ od 3. lipnja 2003. o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL L 157, 26.6.2003., str. 38-48, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 65-75).
12. Direktiva Vijeća 2014/48/EU od 24. ožujka 2014. o izmjeni Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL L 111, 15.4.2014., str. 50-78).
13. Direktiva Vijeća (EU) 2015/2060 od 10. studenoga 2015. o stavljanju izvan snage Direktive 2003/48/EZ o oporezivanju dohotka od kamate na štednju (SL 301, 18.11.2015.), str. 1-4).
14. Direktiva Vijeća 2011/16/EU od 15. veljače 2011. o administrativnoj suradnji u području oporezivanja i stavljanju izvan snage Direktive 77/799/EEZ (SL L 064/1, 15.2.2011., str. 1-12; SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 363-374)
15. Direktiva Vijeća 2014/107/EU od 9. prosinca 2014. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 359, 16.12.2014., str. 1-29)
16. Direktiva Vijeća (EU) 2015/2376 od 8. prosinca 2015. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 332, 18.12. 2015., str. 1-10).
17. Direktiva Vijeća (EU) 2016/881 od 25. svibnja 2016. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja (SL L 146, 3. 6. 2016., str. 8-21)
18. Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (SL L 141, 5.6.2015., str. 73-117)
19. Direktiva Vijeća (EU) 2018/822 od 25. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2011/16/EU u pogledu obvezne automatske razmjene informacija u području oporezivanja u odnosu na prekogranične aranžmane o kojima se izvješćuje (SL L 139, 5. 6. 2018., str. 1-13)
20. Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 104, 25. 3. 2021., str. 1-26)
21. Direktiva Vijeća (EU) 2023/2226 od 17. listopada 2023. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 2023/2226, 24.10.2023.)
22. Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoimovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 (SL L 150, 9.6.2023., str. 40-205)
23. Odluka o objavi Mnogostranog sporazuma nadležnih tijela o razmjeni izvješća po državama (NN - MU br. 1/18)

24. OECD. Standard for Automatic Exchange of Financial Information in Tax Matters - Implementation Handbook - Second Edition, OECD, Paris. 2017. Sporazum o porezu na dohodak između Sjedinjenih Američkih Država i Republike Hrvatske, potpisan 7. 12. 2022. godine. Dostupno na: <https://hr.usembassy.gov/hr/potpisan-sporazum-o-izbjegavanju-dvostrukog-oporezivanja/> (5.2.2024.)
25. OECD, Global Forum on Transparency and Exchange of information for Tax Purposes: Croatia 2019 (Second round): Peer Review Report on the Exchange of Information for Tax Purposes, OECD Publishing, Paris, 2019.

Sudska odluka:

Sud EU, C-694/20 od 8.12.2022., Orde van Vlaamse Balies and Others / Vlaamse Regering, ECLI:EU:C:2022:963.

Ostalo:

1. <https://www.oecd.org/about/history/oec/> (24.2.2024.)
2. <https://www.oecd.org/tax/transparency/who-we-are/history> (05.02.2024.)
3. <https://www.porezna-uprava.hr/AutomatskarazmjenaInformacija/Stranice/Automatska-razmjena-informacija.aspx> (23.11.2023.)
4. <https://www.porezna-uprava.hr/bi/stranice/dvostruko-oporezivanje.aspx> (16. 02. 2024.).
5. Report against harmful tax competition Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue, 1998.,
6. UNCTAD Novosti u globalnoj trgovini od 17. 2. 2022., <https://unctad.org/news/global-trade-hits-record-high-285-trillion-2021-likely-be-subdued-2022> (19.2.2024.)
7. Automatic Exchange of Financial Account Information BACKGROUND INFORMATION BRIEF, 2016. Dostupno na: <https://web-archieve.oecd.org/2016-01-27/238340-Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>. (29.11.2023.)
8. Prema tablici sudjelujućih jurisdikcija od 19. rujna 2023. godine. Dostupno na: <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/convention-on-mutual-administrative-assistance-in-tax-matters.htm>. (16.2.2024.)
9. Službeno priopćenje Komisije Europskom parlamentu i Vijeću od 6.12.2012. godine. Akcijski plan za jačanje borbe protiv poreznih prijevара i utaje poreza. Dostupno na https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/abdb3c93-f6fe-4584-ab16-b86e67011109_en?filename=com_2012_722_en.pdf (14. 2. 2023.)
10. Tematsko izvješće br. 3/2021 „Razmjena poreznih informacija u EU-u: postavljen je čvrst temelj, ali postoje nedostaci u primjeni”, Dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/tax-03-2021/hr/index.html>
11. Objava Europske komisije, Pitanja i odgovori vezani uz Direktivu 2023/2226 - DAC 8 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_7517 (27.2.2024.)

12. Izjava tzv. ranih usvojitelja. Dostupna na: <https://web-archive.oecd.org/2014-10-31/257787-AEOI-early-adopters-statement.pdf>
13. OECD. Global forum on transparency and exchange of information for tax purposes: Pioneering Global Progress in Tax Transparency: A journey of Transformation and Development, 2023. Global forum annual report. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/global-forum-annual-report-2023.pdf>
14. Priopćenje Ministarstva vanjskih i europskih poslova od 30. 10. 2023. godine. Dostupno na: <https://mvep.gov.hr/press/clanstvo-u-oecd-u-je-finalni-korak-za-zaokruzivanje-medjunarodnoga-polozaja-hrvatske/264536> (20.3.2024.)